

Bajomi-Lázár Péter

Karaktergyilkosság vagy médiabotrány: mi a különbség?

A karaktergyilkosság számos közös vonást mutat a médiabotránnyal. Mindkettő normasértésekről szól, mindkettőt a média hozza nyilvánosságra, és mindkettő rombolja a célszemély reputációját. A karaktergyilkosságot azonban általában nemtelen praxisnak tartják, míg a médiabotrányt – pontosabban annak egy válfaját, a politikai botrányt – az újságírást mint „negyedik hatalmat” jellemző legitim gyakorlatnak. Hogyan tehetünk különbséget a kettő között? Úgy érvelek, hogy a legfontosabb különbségek a két gyakorlat moralitáshoz, reprezentációhoz és újságíró-etikához való viszonyában érhetők tetten.

Kulcsszavak: karaktergyilkosság, magyar média, médiabotrány, politikai rítus, újságírásetika

2018-ban két online hírlap, az Origó és a Riposzt több cikkében is azt írta: Hadházy Ákos parlamenti képviselő megölte szomszédját azzal, hogy elzárta a saját telkén keresztülfutó vízvezetékét. A két lap állítását a szomszéd lánya által tett nyilatkozatra alapozta. Három évvel később, 2021-ben Hadházy keresete nyomán a bíróság ki mondta: a szomszéd lánya valótlanosságot állított, s ezért pénzbüntetést vagy 240 napos börtönbüntetést rótt ki rá. A bíróság ugyanakkor nem alkalmazott szankciót a két hírlappal szemben, mert a képviselőt hamis váddal illető cikkek *a szerzők nevének feltüntetése nélkül* jelentek meg, a szerkesztőségek képviselői pedig azt állították: nem tudják, ki írta az inkriminált cikkeket. A bíróság így nem tudta beazonosítani a hamis híresztelés felelőseit.

Évtizedekbe telik, míg valaki reputációt épít magának, ám e reputációt a média napok alatt lerombolhatja. A sértett az ügyét bíróságra viheti, ám az csak évekkel később hoz ítéletet, s azok, akik a hitelrontásért felelnek, büntetlenül úszhatják meg tettüket.

A karaktergyilkosság (angolul *smear*, oroszul *kompromat*, magyarul talán *hecckampány*) korántsem magyar sajátosság. Mint Henrik Örnebring (2012) volt államszocialista országokban készített elitinterjúiból kiderül, Kelet-Európa-szerte elterjedt jelenségről van szó. A kortárs média messze áll az ideális habermasi nyilvánosságmodellől. Örnebring egyik interjúalánya, egy litván újságíró egyenesen így fogalmaz:

A médiaklíma: háborús klíma, inszINUÁCIÓKKAL, *igazi botrányok* és *hamis botrányok* különböző ötvözeteivel, a média pedig a pszichológiai hadviselés színterévé vált (idézi Örnebring 2012: 507, kiemelés tőlem – B. L. P.).

A karaktergyilkosság valóban számos közös vonást mutat a médiabotránnyal. Mindkettő normasértésekről szól, mindkettőt a média hozza nyilvánosságra, és mindkettő rombolja az ember reputációját. A karaktergyilkosságot azonban általában nemtelen praxisnak tartják, míg a médiabotrányt – pontosabban annak egy válfaját, a politikai botrányt – az újságírást legitim, sőt nélkülözhetetlen gyakorlatának tekintik. Hogyan tehetünk különbséget a kettő között? Ebben a dolgozatban a két fogalom közötti hasonlóságok és különbségek azonosítására teszek kísérletet.¹

¹ E szöveg a Jo Harper által szerkesztett *Paper Tigers and Straw Men. How Liberal-Left Media in the EU's Eastern Member States Lost Its Way* című kötetbe készült angol nyelvű, „Smear vs. scandal: What is the difference?” című eredeti kézirat magyar fordítása. A kötet várhatóan a CEU Press gondozásában jelenik meg.

Karaktergyilkosság

Az oxfordi Reuters Institute jelentése (2020) szerint a magyar kormány és a hozzá informálisan kapcsolódó üzletemberek az elmúlt években a magyarországi média tekintélyes részét az ellenőrzésük alá vonták, s médiájuk nemegyszer karaktergyilkosságok révén gyakorolt nyomást a független újságírokra és közértelmiségiekre. Az ENSZ által készített és a magyarországi média helyzetét feltáró jelentés (UN 2021) ugyancsak „toxikus környezetről” számol be, s kiemeli a gyűlöletbeszédet, a zaklatást, valamint az újságírók és az emberi jogi aktivisták megbélyegzését.

A karaktergyilkosságot általában olyan szándékos és következetes eljárásnak definiálják, amelynek célja egy személy hitelességének rombolása. Böhm Kornél (2021) szerint gyökerei az emberi civilizáció kezdetéig nyúlnak vissza, ám a kommunikációtechnológia fejlődése és a kommunikációs platformok számának rohamos növekedése az elmúlt évtizedekben nagy mértékben emelte a karaktergyilkosságok számát, következésképpen pedig célpontjaik létszámát is. A karaktergyilkosság számos módon és csatornán keresztül mehet végbe: ilyen a pamflet, a boszorkányüldözés, a koncepció per, a karikatúra, a célozgatás, a pletyka, a mém, a hamis hír és a „deep fake”. Bármely eszközt is vegye igénybe a karaktergyilkos, a sikeres kampány elengedhetetlen eszköze a moralizálni mindig kész közönség, amely bármikor hajlandó a normasértő személy verbális felkoncolására. A karaktergyilkosság a politikai küzdelem eszköze: *spin doctorok* dolgozzák ki és koordinálják, így tematizálva és keretezve a közbeszéd napirendjét, egyszersmind reaktív, defenzív pozícióba kényszerítve klienseik ellenfeleit. Böhm ugyanakkor hozzát teszi, hogy karaktergyilkosságra olyan hétköznapi helyszíneken is sor kerülhet, mint az iskola vagy a munkahely, s épp ezért mindenki potenciális céltábla. A karaktergyilkosság nem csupán a célszemély reputációját rombolhatja le, hanem karrierjét is elvághatja, sőt szélsőséges esetben akár öngyilkosságba is kergetheti.

A karaktergyilkosság egyaránt épülhet koholt és valóságos normasértésre. Napjainkban többnyire közönséges hírnek álcázva teszik közzé, mégis köze a független újságíráshoz. A rivális politikai aktorok kezdeményezésére kerül nyilvánosságra, akik saját ágendájukat építik vele, miközben kilétük jellemzően homályban marad. Örnebring (2012: 508–509) szerint a karaktergyilkosság az elitek forrásokért és a pozíciókért vívott harcának fegyvere: „A közvéleményt valaki ellen fordítva megakadályozhatod, hogy az illetőt nevezzék ki arra a posztra, amelyre te áhítozol.”

Hozzátehetjük, hogy a karaktergyilkosság különösen választási kampányok idején gyakori, hiszen befolyásolhatja a választói magatartást:

- Egyrészt *integratív szerepe* van: a célszemély diabolizálásával olyan ellenség képét rajzolja fel, aki a társadalmat fenyegető veszélyként jelenik meg, így alkalmas a „mi csoport” és az „ők csoport” megkülönböztetésének fenntartására, ami nélkül egyetlen politikai tömörülés sem működhet. Ugyanakkor olyan negatív referenciapontot is kínál a saját politikai tábor tagjainak, amelyhez hasonlíthatják magukat, s így megerősíti pozitív énképüket, egyszersmind táplálja bennük a morális felsőbbrendűség érzését.
- Másrészt *mozgósító szerepe* van: arra ösztönzi a szavazókat, hogy arra a jelöltre szavazzanak, aki képes megvédeni közösségüket a karaktergyilkosság által kreált, a valóságnál félelmetesebbre festett fenyegetésnél.
- Harmadrészt *bűnbakképző szerepe* van: a vétkes beazonosítása révén felkínál valakit, akit hibáztatni lehet, s ráirányítja az emberekben felgyűlt frusztrációt, dühöt és agressziót. Egyszerűbb hecckampányt indítani, mint a társadalmi feszültségek mögött álló bonyolult gazdasági és társadalmi okokat kezelni.

A karaktergyilkosságok egy része ideológiailag beágyazott: olyan normák megsértéséről szól, amelyeket csak egy bizonyos politikai közösség tagjai osztanak. Tankönyvi példa erre a fűszíváson kapott politikus esete: tettét másként ítélik meg a konzervatív eszmék hívei és a liberálisan gondolkodók. A karaktergyilkosságok másik része olyan normasértésekről szól, amelyeket valamennyi politikai közösség egyként ítél el. Példa erre a gyermekekkel szemben elkövetett szexuális abúzus.

Magyarországon a karaktergyilkos információk először rendszerint anonim cikkekben jelennek meg. A terhelő adatok egyszerre több médiumban látnak napvilágot, ami arra utal, hogy e kampányokat előre megtervezik, s az egyes médiumok lépéseit összehangolják. E praxis különösen gyakori a kormányt támogató médiumok körében, amelyek a kormányzat kihívóit támadják, de időről időre a független sajtó is nekimegy a kormányzat politikusainak és a kormány ágendáját képviselő közértelmiségieknek. 2020-ban összesen 211 sajtóper zajlott

Magyarországon. Bár nyilvános adatokat nem találni e sajtóperek pontos tárgyáról, nagy részüket feltehetően a jó hírnév megsértése miatt indították. Közülük a kormányhoz lojális médiumok 57, a független médiumok 7 ügyet veszítettek (Kuti 2021). A korábbi évek adatainak aránya hasonló. A karaktergyilkosságok mögött machiavelliánus megfontolások állnak, és kiötlőik egyformán fittyet hánytak a moralitásra s jogra.

A sajtótermékek által indított karaktergyilkosságokat gyakran követi önkéntes vagy hivatásos trollok által végzett kiberzaklatás: a célszemélyt kéretlen online üzenetekkel bombázzák (Sükösd 2021). E kampányok *dermesztő hatást* gyakorolhatnak azokra, akik közügyekben szót emelnek. És mivel a karaktergyilkosságok jellemzően ismétlődő természetűek, Damoklész kardjaként lebegnek azok feje felett, akik kritikus véleményüknek hangot mernek adni; a jövőben majd alaposabban megfontolják, vállalnak-e közszereplést. Az egyik célszemély ellen végrehajtott karaktergyilkosság intő példaként szolgál más potenciális felszólalóknak is. A karaktergyilkosság *a szólásszabadsággal való visszaélés*, mert célja végső soron a másik elhallgattatása, szólásszabadságának csorbítása.

„A média lehetővé teszi, hogy a cselekvés túlnyúljon a személyességen, s ezáltal meggyengíti a felelősség és kölcsönösség követelményét” – írja Roger Silverstone *Médiaerkölcs* című könyvében (2010: 21). A mediálatlan kommunikáció során a felek arra törekednek, hogy ne sértsék meg a másikat, mert így arra számíthatnak, hogy viszonzásképpen a másik is kíméletesen bánik velük. Valós élethelyzetekben az offenzív kommunikáció visszaüthet, s a konfliktus eszkalálódhat. A tömegmédia megjelenése ezt változtatta meg: immár biztos távolságból lehet kommunikálni, elkerülve a lehetséges következményeket. A web2-es kommunikáció pedig azt is lehetővé teszi, hogy a felhasználó anonimitását megőrizve vagy hamis profil mögé bújva folytasson offenzív kommunikációt. A kölcsönösség megszűntével a koholt vagy torz információk közzétele és az online zaklatás sokak számára elfogadható magatartássá vált. Mediatizált közegben a célszemélyek szinte semmit nem tehetnek hírnevük védelmében.

A web2-es nyilvánosság azért is kedvez a karaktergyilkosságoknak, mert mindenki „digitális lábnyomot” hagy maga után, s mindaz, amit valaha online közzétett, felhasználható ellene. Amint Böhm (2021: 50–51) írja:

Támadási felületet nyújthat, ha az illető nő vagy férfi, meleg vagy heteró, túl fiatal vagy túl öreg, csinos vagy bájtalan, ha nincs gyereke vagy sok gyereke van, ha házas vagy ha elvált, ha külföldi, ha fekete vagy fehér, vagy ázsiai, vagy bármilyen.

Egy közelmúltban megjelent, mélyinterjúkon alapuló tanulmány pedig arról számol be, hogy a független médiumok újságírói – különösen a nők – rendszeresen válnak *online agresszió* célpontjává: zaklatás és fenyegetés éri őket, nyilvános megszégyenítésben van részük, s zaklatóik átlépik magánszférájuk határait is (Tófalvy 2017).

Karaktergyilkosságot jellemzően – de nem kizárólag – olyan médiaközegben indítanak, amelyet Paolo Mancini (2012: 262, 271) a média *politikai instrumentalizációjával* jellemez, vagyis amelyben „a médiát külső aktorok ellenőrzik ... akik arra használják, hogy beavatkozzanak a politika világába ... A tömegmédia a politikai küzdelem részévé válik.” Ez az eljárás különösen gyakorinak tűnik az olyan médiumok esetében, amelyek tulajdonosai nyomást gyakorolnak szerkesztőikre annak érdekében, hogy azok is nyomást gyakoroljanak a közszereplőkre.

A média politikai instrumentalizációja bárhol megtörténhet, ám különösen gyakori azokban az országokban, ahol a sajtó szabadsága csorbul. A Határok Nélküli Tudósítók sajtószabadság-rangsora szerint a demokráciák harmadik hulláma, köztük Kelet-Európa volt államszocialista országai is ide tartoznak. Ezek között Magyarország az egyik leggyengébb helyezést érte el (Reporters Without Borders 2021).

A sajtószabadság hiánya és a karaktergyilkosságok gyakorisága közötti kapcsolat magáért beszél: ahol a sajtó szabadsága csorbul, és főszabályként a média politikai instrumentalizációja érvényesül, az újságírók nem a maguk urai. Ezért az önszabályozás is ritka, és hiányoznak a szakmaetikai normák betartatásának eszközei. A karaktergyilkosság pedig nyilvánvalóan összeegyeztethetetlen az etikus újságírással. Miközben a jó újságírás mibenlétét illetően intenzív viták folynak, annak megítélésében már közmegegyezés uralkodik, hogy a dezinformáció és a manipuláció egyértelműen a rossz újságírás része. A karaktergyilkosság szembemegy a méltányos és kiegyensúlyozott tájékoztatás követelményével, vagyis nem a választó tájékoztatása, hanem félrevezetése a célja. Definíció szerint *szándékosan* terjeszt hamis vagy torz információt olyasvalakiról, aki nem kap lehetőséget arra,

hogy a saját verzióját is megismertesse a nagyközönséggel. Médiatikai kérdéseket vizsgáló könyvében Christ Frost (2000: 156) így fogalmaz: „A reputációt sértő információk ellenőrzés nélkül való közlése a legnagyobb normasértés, amit újságíró elkövethet.”

Mint említettem, a karaktergyilkosságot gyakran anonim módon kezdeményezik, elkerülendő a jogi szankciókat. Az átlagos olvasó azonban könnyedén összekeverheti a karaktergyilkosságot a médiabotránnyal. 2021 novemberében Magyarországon a kormányhoz lojális lapok karaktergyilkos kampányt indítottak Cseh Katalin, az ellenzéki Momentum Mozgalom európai parlamenti képviselője ellen, számos különböző fórumon – így a Belföld, a Bors, a Magyar Nemzet, az Origó, a Pesti Srácok és a Ríposzt honlapján – állítva azt, hogy esküvői partiján részegen és talán drogok hatása alatt jelent meg (Bozzay & Sajó 2021). A vonatkozó Facebook-posztok alatti felhasználói kommentek arról tanúskodtak, hogy ebben sokan a társadalmi normák súlyos megsértését látták. Egyébként az illusztrációként használt esküvői fotókon (amelyeket a fent említett hírlapok Cseh Facebook-oldaláról loptak) semmi jele nem volt alkohol vagy drog használatának. A karaktergyilkosság immorális cselekedet, amelynek az a célja, hogy morális értelemben semmisítsen meg valakit.

Médiabotrány

Médiabotrányról akkor beszélünk, amikor a médián keresztül kerülnek nyilvánosságra egy konkrét személy azon cselekedetei, amelyek önző vágyait tükrözik, így szembemennek a társadalom domináns erkölcsi értékeivel és kifejezett érdekeivel. A fogalom a 19. század elején, a tömegsajtó megjelenésével vált közkeletűvé, noha etimológiája az ógörög *szkandalon* szóig nyúlik vissza (innen – latin közvetítéssel – a magyar *skandalum*; a *botrány* szó pedig a *botlik* ige származéka). Az eredeti kifejezés „a hit próbáját” jelentette, kortárs használatban azonban a székszél, a pénzzel és a hatalommal kapcsolatos morális és jogi normák megsértését jelölik vele. Az, hogy mi számít normasértésnek, a mindenkor társadalmi kontextus függvénye, mert a társadalmi normák – bár kőbe vésettnek tűnhetnek – meglepő gyorsasággal változnak (Lull & Hinerman 1997, Thompson 1997, Császi 2002).

A médiabotrány döntően negatív konnotációjú kifejezés, mivel jellemzően a bulvárújságírás kontextusában használják. Egyik válfaját, a *politikai botrányt* mégis a demokrácia szükséges, s ezért pozitív alkotóelemének tekintik. A médiabotrányok kettős természetére utal James Lull és Stephen Hinerman (1997: 28) is, amikor így fogalmaz:

[A média] e gyakran kigúnyolt tevékenysége voltaképpen a »negyedik hatalom« feladatainak modern kori gyakorlását jelenti, amennyiben a sajtó rajta tartja a szemét a társadalom azon tagjain, akiknek nagy politikai, gazdasági és kulturális hatalom van a kezükben.

Akár a karaktergyilkosság, a médiabotrány is a média napirendállító és keretező hatásának tankönyvi példája. A karaktergyilkosság és a botrány alapjául származó információ jellemző módon egyaránt az olyan riválisoktól ered, akiknek identitását az újságírók jellemzően titokban tartják. És akár a karaktergyilkosság, a médiabotrány is praktikusán bárkit célba vehet, ha viselkedése normaszegésként állítható be – köztük olyanokat is, akiknek nincs érdemi hatásuk a közügyek alakulására. Ugyanakkor azonban nem mindenki válik egyforma eséllyel botrány alanyává: azok, akik a reflektorfényben élnek, jobban ki vannak téve e veszélynek (Lull & Hinerman 1997).

Akár a karaktergyilkosság, a médiabotrány is közönséges hír formájában jelenik meg. Akár a karaktergyilkosság, a botrány is az elitek körében a hatalomért folytatott verseny eszköze. És akár a karaktergyilkosság, a botrány is tönkretelheti a célszemély reputációját (Thompson 1997). Számos olyan politikus van – példa erre Richard Nixon és Bill Clinton –, akinek emléke elsősorban botrányos viselkedése okán maradt fenn az utókorra, holott politikai életműve ennél méltányosabb megítélést érdemelne (lásd a Watergate- és a Monicagate-ügyet).

Akár a karaktergyilkosság, a médiabotrány is olyan „esettanulmányt” kínál fel, amelyet a nagyközönség megvitathat. A nyilvános vitát jellemzően a normasértés elutasítása, vagyis az eredeti norma szimbolikus megerősítése követi. Más szavakkal: a moralizáló, felháborodásának bármikor hangot adni kész nagyközönség éppúgy előfeltétele a médiabotránynak, mint a karaktergyilkosságnak.

A normasértő viselkedés beazonosításával és ekként való keretezésével a médiabotrány olyan negatív és pozitív értékeket kínál fel, amelyeket a nagyközönség – saját identitását kifejezve és megerősítve – elfogadhat vagy elutasíthat. Lehetőséget kínál egy közös értékrend mentén szerveződő csoporthoz való csatlakozásra, vagyis integráló szerepe van – akárcsak a karaktergyilkosságnak. A karaktergyilkosságot és a médiabotrányt ezért egyformán a kommunikáció rituális modelljével írhatjuk le a legpontosabban. Ez azt állítja, hogy a kulturális normákat, amelyeket egykor a vallás formált, ma elsősorban a média alakítja (lásd Carey 1992, Császi 2002).

Mind a karaktergyilkosság, mind a médiabotrány poliszémikus, vagyis több értelmezésre nyitott (vö. Hall 1980/2007), vélhetően annak függvényében, hogy a befogadó milyen politikai értékrendben hisz. Ebből következően mind a karaktergyilkosságnak, mind a médiabotránynak három lehetséges kimenete van: (1) a létező norma megerősítése, (2) a létező normát felváltó új norma megjelenése, valamint (3) a társadalmi konszenzus hiánya annak megítélésében, hogy történt-e normasértés vagy sem. Egyazon karaktergyilkosságot vagy médiabotrányt különbözőképpen ítélnék meg a különböző politikai közösségek tagjai. Akár számos karaktergyilkosság tehát, úgy számos médiabotrány is ideológiailag beágyazott: a különböző ideológiák híveinek szemében különböző viselkedésformák tűnhetnek normaszegzőnek.

Mind a karaktergyilkosságokat, mind a médiabotrányokat tekinthetjük afféle politikai rítusoknak, amelyek – Stephen Lukes szavaival (1975: 301–302) – „a hatalom gyakorlásának – vagy a hatalom gyakorlására való törekvésnek – a kognitív dimenzióban működő módjai”. E rítusok bizonyos értékeket autoritatívnak tüntetnek fel, így téve lehetővé a nagyközönségnek, hogy azonosuljon velük vagy elutasítsa őket. Akár a karaktergyilkosság tehát, a médiabotrány is a *társas tanulás* eszköze (az egyén szemszögéből, aki így tanulja meg, mit tehet és mit nem tehet meg, ha el akarja kerülni a társadalmi szankciókat), illetve a *társadalmi ellenőrzés* eszköze (a közösség szemszögéből, amely a maga normáit a morálisan elfogadhatatlannak tekintett viselkedések felmutatása révén érvényesíti).

Ebből az következik, hogy mind a karaktergyilkosság, mind a médiabotrány szerves része az elitek hatalomért folytatott küzdelmének. A hatalom képesség: a szabályok megalkotásának, a „jó” és a „rossz” elkülönítésének, a morális és jogi értelemben elfogadható és elfogadhatatlan viselkedési formák definiálásának képessége. Az egymással versengő politikai erők és a velük formálisan vagy informálisan szövetséges médiumok igyekeznek rámutatni a riválisaik által elkövetett normasértésekre. E perspektívában mind a karaktergyilkosság, mind a morális pánik a mögötte álló erők legitimálását szolgálja. Épp ezért mind a karaktergyilkosság, mind a médiabotrány gyakoribb választási kampány idején, mint választási kampányok között.

Hasonlóságok és különbségek

A karaktergyilkosságot gyakran összekeverik a médiabotránnyal, hiszen a kettőnek valóban számos közös vonása van. A legfontosabb ezek között talán az, hogy mindkettő a morális és a jogi normák állítólagos megsértéséről szól, mindkettőt a média teszi közzé, és mindkettő lerombolhatja az érintettek reputációját. Mi több, mindkettő afféle politikai rítus, az elitek hatalomért folytatott küzdelmének eszköze. Mi különbözteti hát meg a két jelenséget? A fenti összehasonlítás alapján legalább három különbséget azonosíthatunk be.

Először is: a kettő másféleképpen viszonyul a moralitáshoz. A karaktergyilkosság koholt vagy torz módon ábrázolt viselkedésről, míg a médiabotrány tényleges normasértésről szól. Az előbbi immorális manipulációt, az utóbbi morálisan igazolt, jogos bírálatot, a választói döntésekhez elengedhetetlen tájékoztatást jelent.

Másodszor: a két praxis különbözőképpen ábrázolja a valóságot. A karaktergyilkosság egydimenziós, a médiabotrány sokdimenziós. Az előbbi a célszemély egyetlen jellemvonására összpontosít, az utóbbi a feltárt normasértés komplex összefüggéseit – az eset és az érintett személy hátterét – is felvázolja. A karaktergyilkosság a személyiségre (a karakterre) fókuszál, a médiabotrány a cselekedetre.

Harmadszor: a két gyakorlat újságírás-etikához fűződő viszonya különbözik. A karaktergyilkosság nem kínálja fel az érintettnek azt a lehetőséget, hogy elmondja saját értelmezését, a médiabotrány azonban igyekszik az érme mindkét oldalát megmutatni. Az előbbi megsérti a méltányos és kiegyensúlyozott tudósítás követelményét, az utóbbi összhangban áll vele. Sarkosabban fogalmazva: a karaktergyilkosság az ölebújságírás (*lapdog journalism*), a médiabotrány az őrebújságírás (*watchdog journalism*) sajátja.

Kétségtelen ugyanakkor, hogy a kétféle praxis közötti határvonal gyakran elmosódik: karaktergyilkosság és médiabotrány között afféle szürkezóna húzódik. Ami az egyik szemlélőnek indokolatlan karaktergyilkosság, az a másinak indokolt médiabotrány. Az, hogy egy-egy konkrét eset melyik típusba tartozik, csupán az adott ügy egyedi mérlegelésével dönthető el.

Irodalom

- Bozzay Balázs & Sajó Dávid (2021): Az esküvőjük miatt támadja a fideszes media Cseh Katalinét. *Telex*, november 5., <https://telex.hu/belfold/2021/11/05/cseh-katalin-berg-daniel-momentum-eskuvo-propaganda>.
- Bóhm Kornél (2021): *Karaktergyilkosság*. Budapest: HVG Könyvek.
- Carey, James W. (1992): *Communication as Culture: Essays on Modernity and Society*. New York & London: Routledge.
- Császi Lajos (2002): *A media rítusai*. Budapest: Osiris Kiadó & MTA–ELTE Kommunikációelméleti Kutatócsoport.
- Frost, Chris (2000): *Media Ethics and Self-Regulation*. Harlow, England: Pearson Education Ltd.
- Hall, Stuart (1980/2007): Kódolás–dekódolás. In: Angelusz Róbert, Tardos Róbert & Terestyéni Tamás (szerk.): *Média – nyilvánosság – közvélemény*. Budapest: Gondolat Kiadó.
- Kolozsi Ádám (2021): A propagandasajtó bíróság előtt állítja, hogy nem tudják, kik írták a saját, rágalmozó cikkeiket. *Telex*, október 6., <https://telex.hu/belfold/2021/10/06/a-propagandasajto-letagadta-hogy-tudnak-kik-irtak-a-hadhazyt-szomszedgyilkossaggal-vadolo-ragalmozozo-nev-nelkuli-cikkeiket>.
- Kuti László (2021): A kormányajtó 57, a kormányfüggetlen lapok 7 sajtópert vesztek 2020-ban a Fővárosi Törvényszéken. *Media1*, február 19., <https://media1.hu/2021/02/19/a-kormanyajto-57-a-kormanyfuggetlen-lapok-7-sajtopert-vesztettek-2020-ban-a-fovarosi-torvenyszeken/>.
- Lukes, Steven (1975): Political Ritual and Social Integration. *Sociology*, vol. 9, no. 2, pp. 289–308.
- Lull, James & Stephen Hinerman (1997): The Search for Scandal. In: James Lull & Stephen Hinerman (eds.): *Media Scandals*, pp. 1–33. Cambridge, UK: Polity Press.
- Mancini, Paolo (2012): Instrumentalization of the media vs. political parallelism. *Chinese Journal of Communication*, vol. 5, no. 3, pp. 262–268.
- Örnebring, Henrik (2012): Clientelism, Elites, and the Media in Central and Eastern Europe. *The International Journal of Press/Politics*, vol. 17, no. 4, pp. 497–515.
- Reuters Institute (2020): Digital News Report 2020, https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2020-06/DNR_2020_FINAL.pdf.
- UN (2021): Hungary: Government's stranglehold on media poses serious risks to human rights – UN expert, 2021, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=27839&LangID=E>.
- Reporters Without Borders (2021): World Press Freedom Index, https://rsf.org/en/ranking_table.
- Silverstone, Roger (2010): *Médiaerkölcs*. Budapest: Politikátörténeti Alapítvány.
- Sükösd Miklós (2021): A céltáblák visszalőnek. Propagandaállam és karaktergyilkosság. *Élet és Irodalom*, 65. évf. 13. sz.
- Thompson, John B. (1997): Scandal and Social Theory. In: James Lull & Stephen Hinerman (eds.): *Media Scandals*, pp. 34–64. Cambridge, UK: Polity Press.
- Tófalvy, Tamás (2017): *Online Harassment of Journalists in Hungary. Forms, Coping Mechanisms, and Consequences for Press Freedom*, International Press Institute, 006_Hungary_Report_Online_2017.pdf.

Abstract in English

Smear vs. scandal: What is the difference?

Smear is often mistaken for scandal, as the two indeed share a number of similarities. Both expose alleged transgressions of social and legal norms, both are made public by the media, and both may harm one's reputation. Smear, however, is widely seen as a malicious practice, while scandal—or, more precisely, political scandal—is generally accepted as a legitimate and necessary instance of democratic journalism. How can one tell smear from scandal, if at all? This paper attempts to delineate and to distinguish these two concepts. It argues that the former practice is an instance of lapdog journalism, whereas the latter is one of watchdog journalism.

Keywords: Hungarian media, journalism ethics, political ritual, scandal, smear

Bajomi-Lázár Péter a Budapesti Gazdasági Egyetem oktatója, lapunk szerkesztője. Legutóbbi könyve: *A patró-nusi-kliensi médiarendszer. Magyarország 2010–2018* (Napvilág Kiadó, 2020). Legutóbbi írása a *Médiakutatóban*: „Paradigmaváltások a médiakutatásban” (2021. ősz–tél).